

BÖLÜM 1

Araştırma ve Çalışma Alanı Olarak Endüstri/İş ve Örgüt Psikolojisi

Burcu KÜMBÜL GÜLER¹
Dilara TURGUT²

ENDÜSTRİ/İŞ VE ÖRGÜT PSİKOLOJİSİNE DAİR KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu başlık altında alanın tanımı, kapsamı ve içeriği anlatılacak, E/İ-Ö psikolojisinin psikoloji biliminin içerisindeki yeri ve diğer alanlarla ilişkisi incelenecek ve çalışma alanı olarak E/İ-Ö'nün amaç ve hedefleri tartışılacaktır.

Psikoloji Bilimi İçinde Alanın Yeri

Psikoloji, insan bilişi ve davranışının bilimidir. Tarihsel olarak psikoloji, “temel psikoloji” ve “uygulamalı psikoloji” olmak üzere iki ayrı başlıkta ele alınmaktadır. Temel psikoloji, yani “bir bilim olarak psikoloji”, temel bilimsel soruları ele almakta ve genel ilkeler edinmeyi amaçlamaktadır. Uygulamalı psikoloji ise, temel psikoloji ile edinilen ilkeleri belirli pratik sorunlara uygulamaktadır (Hayes, 1987). Alanla ilgili ilk tanım, William Stern’in *Angewandte Psychologie* (Uygulamalı Psikoloji) konulu öncü çalışmasında yer almaktadır: “pratik faydaları için önemli olan psikolojik olguların bilimi” (Stern, 1903; bkz. Carpintero, 2020, s. 20). Stern burada, uygulamalı psikolojinin bilimsel ilkeleri referans alarak, bilgiyi faydacı bir değere dönüştürmeyi hedeflediğini vurgulamaktadır. Bir diğer deyişle, uygulamalı psikoloji; kişisel ve toplumsal yaşamdaki gerçek sorun, amaç ve uygulamalı teknolojilere odaklanarak kendisini temel psikolojiden ayırmaktadır. Aşağıdaki tablo, temel ve uygulamalı bilim arasındaki farklılıklara ilişkin bir sınıflandırma-yı sunmaktadır.

Tablo 1. Temel ve Uygulamalı Araştırma Arasındaki Farklılıklar

Özellikler	Temel	Uygulamalı
Faaliyet ile ilgili		
Materyaller ve görevler	Yapay olarak oluşturulmuş	Doğal
Tasarım ve metodoloji	Kontrollü hipotez testi	Bilinen ilkelere uygulanır
Tipik Ortam	Akademik Laboratuvar	Saha
Amaç ile ilgili		
Sorun seçimi	Teorik temeller	Pratik sorun ve ihtiyaçlar
Amaç	Teorinin geliştirilmesi	Sorunlara çözümler
Uygulama veya genelleme kapsamı	Geniş	Dar
Araştırmacı	Deneyci-bilim insanı	Uygulayıcı-teknisyen
Yatırım	Uzun vadeli	Kısa vadeli

Kaynak: Curran (1987)

Psikoloji biliminin ortaya çıktığı dönemde psikoloji, günlük yaşam sorunlarıyla ilişkili olmaktan çok zihinsel yaşamın tanımlayıcı ve açıklayıcı bir teorisi olarak düşünülmektedir. Alman Psikolog Wundt’un da belirttiği gibi, psikoloji biliminin ana nesnesi, tamamen teorik bir şekilde görülen, günlük yaşamdan uzak olan ‘bilinç’tir. Amerika Birleşik Devletleri’nde Wundt’un öğrencisi E. B. Titchener da benzer bir

¹ Prof. Dr., İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Psikoloji AD., burcu.guler@ikcu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-6179-7557

² Arş. Gör., İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Endüstri ve Örgüt Psikolojisi AD., dilara.turgut@ikcu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-7945-7585

Özetle, hem tüm dünyada hem de Türkiye’de E/İ-Ö Psikolojisi alanının bilimsel katkıları, genel psikoloji ders kitaplarında ve bölümlerin ders programlarında hak ettiği yeri almakta zorlansa da alandaki teorik ve uygulamalı gelişmeler umut vadetmektedir.

KAYNAKLAR

- Aamodt, M. G. (2010). *Industrial/organizational psychology: An applied approach* (6. Baskı). Cengage Learning.
- Arnold, J. (2005). *Work psychology: Understanding human behaviour in the workplace*. Harlow, Essex: Pearson Education.
- Arnold, J., Randall, R., Patterson, F. (2010). *Work Psychology* (5. Baskı). Financial Times Press
- Bailey, D. (2020, January/February). Special report: Top 10 trends for 2020. *Monitor on Psychology: A Publication of the American Psychological Association*, 51(1), 38–75.
- Baldry, C., Bain, P., Taylor, P., Hyman, J., Scholarios, D., Marks, A., ... & Bunzel, D. (2007). Into the New Century: The Changing Terrain for Work and Employment. *The Meaning of Work in the New Economy*, 27-49.
- Bayazıt, M. (2012). *Çalışma Psikolojisi ve Endüstri İlişkilerinin Doğası*. İçinde Z. Cemalcılar. Psikoloji (ss. 156-187). T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2683.
- Bayazıt, M., Türetgen, I. Ö., & Sinangil, H. K. (2018). *Industrial, Work and Organizational Psychology in the Middle East*. (İçinde) The SAGE Handbook of Industrial, Work & Organizational Psychology: V3: Managerial Psychology and Organizational Approaches. (Eds. Ones, D. S., Anderson, N., Viswesvaran, C., & Sinangil, H. K.). SAGE Publications Ltd. (pp. 128-148).
- Beiler, A. A., Zimmerman, L. M., Doerr, A. J., & Clark, M. A. (2014). An evaluation of research productivity among IO psychology doctoral programs. *The Industrial-Organizational Psychologist*, 51(3), 40–52.
- Bozgeyikli, H., & Amil, O. (2016). Türkiye’de endüstri ve örgüt psikolojisinin geleceği: Delfi analizi çalışması. *İş, Güç: Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 18(2), 5-16. doi:https://doi.org/10.4026/2148-9874.2016.0313.X
- Bucklin, B. R., Alvero, A. M., Dickinson, A. M., Austin, J., & Jackson, A. K. (2000). Industrial-organizational psychology and organizational behavior management: An objective comparison. *Journal of Organizational Behavior Management*, 20(2), 27-75.
- Bureau of Labor Statistics (2013, December). *Employment Projections - 2012-2022*. https://www.bls.gov/news.release/archives/ecopro_12192013.pdf adresinden erişildi.
- Burnes, B. (2019). The Role of Alfred J. Marrow and the Harwood Manufacturing Corporation in the Advancement of OD. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 55(4), 397-427. <https://doi.org/10.1177/0021886319865270>
- Carpintero, H. (2020). *The Multiple Origins of Applied Psychology*. In Ardila, R. A. (Eds). International Association of Applied Psychology. A centennial history 1920-2020. Wiley-Blackwell.
- Cascio, W. (2015). Industrial–Organizational Psychology: *Science and Practice*, 879-884. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.22007-2>.
- Curran, P. J. (1987). Remote sensing methodologies in geography. *International Journal of Remote Sensing*, 8, 125551215
- DeMeuse, K. P. (1987). A historical examination of author sex and research funding in industrial and organizational psychology. *American Psychologist*, 42, 876–879
- Ercan, S., & Çelik, S. (2021). İşçi sağlığı ve iş güvenliği araştırmalarında psikolojinin yeri: Türkçe ve İngilizce alan yazın arasında betimsel bir karşılaştırma. *Psikoloji Çalışmaları*, 41(1), 111-141.
- Examiner Manuel for the AGCT (1947). *Published by Science Research Associates*. <https://clearinghouse-umich-production.s3.amazonaws.com/media/doc/79410.pdf> Erişim Tarihi: 21.09.2024.
- Feitosa, J., & Sim, J. (2020). *IO psychology around the world: A snapshot of historical roots*. In Historical perspectives in industrial and organizational psychology (Ed. L. Koppes-Bryan) (pp. 63-82). Routledge.
- Friedman, J. A. (1982). *The rise of industrial psychology in America: The origins of the modern work ethic*. (Doctoral dissertation, The University of Chicago).
- Gardner, D. M., Ryan, A. M., & Snoeyink, M. (2018). How are we doing? An examination of gender representation in industrial and organizational (IO) psychology. *Industrial and Organizational Psychology*, 11(3), 369-388.
- Gochfeld, M. (2005). Chronologic history of occupational medicine. *Journal of Occupational and Environmental Medicine*, 47(2), 96-114.
- Guion, R. M. (1965). Industrial Psychology as an Academic Discipline. *American Psychologist*, 20(10), 815–821. <https://doi.org/10.1037/h0020934>
- Hayes, S. C. (1987). The gathering storm. *Behavior Analysis*, 22,41-45
- Highhouse, S. (2020). *The dubious legacy of early “o”-side interventions*. In Historical perspectives in industrial and organizational psychology (Ed. L. Koppes-Bryan) (pp. 184-202). Routledge.
- Hull, C. L. (1928). *Aptitude testing*. Yonkers, NY: World Book.
- Jahoda, G. (2021). *Sosyal Psikoloji Tarihi*. (Çev. Ş. Başlı). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Katzell, R. A. ve Austin, J. T. (1992). From then to now: The development of industrial-organizational psychology in the United States. *Journal of Applied Psychology*, 77(6), 803-835.
- Kepir-Sinangil, H. (1995). *The development of Work / Organizational Psychology in Turkey*. VI. Avrupa Çalışma ve Örgüt Psikolojisi Kongresi Tebliği.
- Kepir-Sinangil, H. (ty). Psikoteknik değerlendirmenin evrimi. <https://psikolog.org.tr/tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpd1300443319800000m000493.pdf> Erişim Tarihi: 10.05.2024.
- Keser, A., Kümbül Güler, B. (2021). Çalışma Psikolojisi (2. Baskı) Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Koppes-Bryan, L., & Pickren, W. (2020). *Precursors and the Beginning of an Applied Psychology for Business and*

- Industry*. In Historical perspectives in industrial and organizational psychology (Ed. L. Koppes-Bryan) (pp. 1-20). Routledge.
- Landy, F. J. & Conte, J. M. (2013). *Work in the 21st century: An introduction to industrial and organizational psychology* (4. Baskı). John Wiley & Sons.
- Landy, F. J. (1997). Early influences on the development of industrial and organizational psychology. *Journal of Applied Psychology*, 82(4), 467-477. doi:10.1037/0021-9010.82.4.467
- Line, W., & Griffin, J. D. M. (1943). Personnel Selection in the Army. *Canadian Medical Association Journal*, 48(5), 394-399.
- Link, H. (1919). *Employment Psychology*. New York: The Macmillan Company.
- Lowe, R. H. (1993). Master's programs in industrial-organizational psychology: Current status and a call for action. *Professional Psychology: Research and Practice*, 24, 27-34. https://doi.org/10.1037/0735-7028.24.1.27
- Mills, M. J. (2012). The Beginnings of Industrial Psychology: The Life and Work of Morris Viteles. *TIP: The Industrial-Organizational Psychologist*, 49(3), 39-44.
- Miner, J. B. (2006). *Organizational behavior 3: Historical origins, theoretical foundations, and the future*. Routledge.
- Muchinsky, P. M. (2006). *Psychology applied to work: An introduction to industrial and organizational psychology* (8. Baskı). Thomson Wadsworth.
- Oliveira, A. (2016). Charles-Augustin Coulomb—The Founder of Physiology and Ergonomics. *Advances in Historical Studies*, 5, 207-222. doi: 10.4236/ahs.2016.55017
- Peeters, M. C., Taris, T. W., & De Jonge, J. (2013). *Introduction: People at work. An introduction to contemporary work psychology*. İçinde. An introduction to contemporary work psychology. (Eds.: M. C. W. Peeters, J. De Jonge & T. W. Taris), (pp. 3-30). Chichester, UK: Wiley-Blackwell.
- Reed Global (2024). *Reed's Turkey salary guide 2024*. https://www.reedglobal.com.tr/en/salary-guide. Erişim Tarihi: 10.10.2024
- Riggio, R. E. (2020). *Introduction to industrial/organizational psychology* (5. ed.) (L. W. Porter, Ed.). HarperCollins College Publishers.
- Rothmann, I., & Cooper, C. (2008). *Organizational and work psychology: Topics in applied psychology*. Hodder Education.
- Saal, F. E., & Knight, P. A. (1988). *Industrial/organizational psychology: Science and practice*. Thomson Brooks/Cole Publishing Co.
- Schultz, D. P., & Schultz, S. E. (2007). *Modern Psikoloji Tarihi*, (Çev. Yasemin Aslay). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Seijts, G., & Latham, B. (2003). Creativity Through Applying Ideas From Fields Other Than One's Own: Transferring Knowledge From Social Psychology to Industrial/Organizational Psychology.. *Canadian Psychology*, 44, 232-239. https://doi.org/10.1037/H0086944.
- Shoenfelt, E. L., Stone, N. J., & Kottke, J. L. (2018). Gaining Organizational Entry and Developing Partnerships for Applied Research and Experience: A Perspective From Industrial-Organizational Psychology Master's Programs. *Industrial and Organizational Psychology*, 11(4), 606-612.
- Simon, H. A. (1957). *Models of man: Social and rational*. New York: Wiley.
- Sinclair, R. R., Morgan, J., & Johnson, E. (2020). *Implications of the changing nature of work for employee health and safety*. İçinde The Cambridge Handbook of the Changing Nature of Work (Eds. B. J. Hoffman, M.K. Shoss, L. A. Wegman) (pp. 489-508). Cambridge University Press.
- Society for Industrial and Organizational Psychology, Inc. (2016). Guidelines for education and training in industrial-organizational psychology. Bowling Green, OH: Author.
- Society for Industrial and Organizational Psychology, Inc. (2019). Graduate training programs in I-O psychology and related fields. https://www.siop.org/Events-Education/Graduate-Training-Program
- Society for Industrial and Organizational Psychology, Inc. (2022). *Income and Employment Report*. https://www.siop.org/LinkClick.aspx?fileticket=BXpMz7B7Gdc%-3d&portalid=84
- Spector, P. E. (2021). *Industrial and Organizational Psychology: Research and Practice*, 8th Edition. John Wiley & Sons, Inc.
- Taris, T. W., & Schaufeli, W. (2015). *Individual well-being and performance at work: A conceptual and theoretical overview*. In M. Van Veldhoven & R. Peccei (Eds.), *Well-being and performance at work: The role of context* (pp. 15-34). London: Psychology Press.
- Telman, N., Önen, L., & Özgeldi, M. (2015). *Psikolojide iş sağlığı ve güvenliği*. İstanbul: Nobel Yayıncılık.
- Tevrüz, S. (1997). *Endüstri ve Örgüt Psikolojisinin Tarihçesi*. İçinde Endüstri ve Örgüt Psikolojisi (2. Baskı). (Edi. S. Tevrüz). Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Titchener, E. B. (1972). *Systematic psychology*. Prolegomena. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Truxillo, D. M., Bauer, T. N., & Erdogan, B. (2016). *Psychology and work: Perspectives on industrial and organizational psychology*. Routledge/Taylor & Francis Group.
- Vinchur, A. J., & Koppes-Bryan, L. (2020). *Early contributors to the science and practice of industrial psychology*. In Historical perspectives in industrial and organizational psychology (Ed. L. Koppes-Bryan) (pp. 21-41). Routledge.
- Virués-Ortega, J., Buela-Casal, G., Carrasco-Lazareno, M. T., Rivero-Dávila, P. D., & Quevedo-Blasco, R. (2011). A systematic archival inquiry on Juan Huarte de San Juan (1529-88). *History of the Human Sciences*, 24(5), 21-47. https://doi.org/10.1177/0952695111410929
- Viteles, M. S. (1932). *Industrial psychology*. New York: Norton.
- Vroom, V. (1964) *Work and Motivation*. Wiley and Sons, New York.
- Warr, P. (2006). *Some Historical Developments in I-O Psychology Outside the United States*. (İçinde) L. L. Koppes (Edi.). *Historical Perspectives in Industrial and Organizational Psychology* (s: 81- 110). London: Psychology Press.
- Zickar, M. J. (2003). Remembering Arthur Kornhauser: Industrial psychology's advocate for worker well-being.

Journal of Applied Psychology, 88, 363–369. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.88.2.363>

Zickar, M. J. ve Gibby, R. E. (2020). *Four persistent themes throughout the history of IO psychology in the United States*. (İçinde) Historical perspectives in industrial and organizational psychology (Ed. L. Koppes-Bryan) (pp. 42-62). Routledge.